

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїсти
Факультет № 6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «**Адміністративне судочинство**» вибіркового компоненту освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність (Правоохоронна діяльність)

за темою № 2 – «Принципи адміністративного судочинства. Адміністративна юрисдикція. Склад суду».

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30 серпня 2023 року № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25 серпня 2023 року № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29 серпня 2023 року № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики
Протокол від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, кандидат юридичних наук, професор Панова Ірина Вікторівна.
2. Доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, кандидат юридичних наук Клубань Марія Володимирівна.

Рецензенти:

1. Суддя Господарського суду Харківської області, кандидат юридичних наук Сальнікова Г.І.
2. Доцент кафедри адміністративного права та процесу Ф № 1 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Казанчук І.Д.

План лекції

1. Принципи адміністративного судочинства.
2. Зв'язок адміністративного судочинства з іншими галузями права.
3. Справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів (предметна юрисдикція).
4. Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог.
5. Інстанційна юрисдикція. Територіальна юрисдикція (підсудність).

Текст лекції

1. Принципи адміністративного судочинства.

Принципи адміністративного судочинства – це основні засади, вихідні положення, що становлять його якісні особливості та специфічні властивості, в яких у концентрованому вигляді виявлена заінтересована воля народу наділити право такими якостями, які найбільш повно мали б можливість задовольняти його ідеї і погляди у визначенні основ організаційної побудови адміністративного судочинства, а також відображають перспективи його розвитку та забезпечують захист прав, свобод і інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

Принципи адміністративного судочинства характеризують суть і зміст адміністративного судочинства, відображають не тільки його внутрішню побудову, статику, а і весь процес його та динаміку його застосування.

У принципах адміністративного судочинства відображені його основні риси та

визначено структуру, засади побудови, логіку розміщення положень та норм, що повною мірою дозволяє зрозуміти його суть і значення, сприяє правильному застосуванню норм адміністративного судочинства, а також виступає основою для законодавчого процесу з кола визначених правовідносин у встановленому порядку, в тому числі для підготовки, розроблення і прийняття відповідних їм за змістом правових норм та їх удосконалення.

За характером закріплення та застосування принципи можна поділити на загальні та галузеві.

Загальні принципи закріплені у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. і протоколах до неї, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, до яких, зокрема, належать:

- 1) верховенство права;
- 2) справедливий і відкритий судовий розгляд;
- 3) розгляд впродовж розумного строку;
- 4) незалежність і безсторонність суду;
- 5) публічність проголошення судового рішення.

До загальних принципів адміністративного судочинства, закріплених Конституцією України, належать:

- 1) верховенство права;
- 2) законність;
- 3) рівність усіх учасників процесу перед законом і судом;
- 4) змагальність сторін та свобода в наданні ними судові своїх доказів і доведенні перед судом їх переконливості;
- 5) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 6) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом;
- 7) ухвалення судами рішень іменем України і їх обов'язковість до виконання на всій території України;
- 8) здійснення правосуддя суддею одноособово і колегією суддів;

- 9) незалежність і недоторканність суддів та підкорення їх тільки законові;
- 10) здійснення правосуддя професійними суддями та, у визначених законом випадках, народними засідателями;
- 11) використання державної мови під час здійснення судочинства.

У КАС закріплено, що основними засадами (принципами) адміністративного судочинства є:

- 1) верховенство права;
- 2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 3) гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 4) змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі;
- 5) обов'язковість судового рішення;
- 6) забезпечення права на апеляційний перегляд справи;
- 7) забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом;
- 8) розумність строків розгляду справи судом;
- 9) неприпустимість зловживання процесуальними правами;
- 10) відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення.

1. Принцип верховенства права є визначальним при формуванні всіх інститутів держави і суспільства в цілому.

Згідно з ч. 1 ст. 8 Конституції України в Україні визначається і діє принцип верховенства права.

За ч. 1 ст. 6 КАС України суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

У рішенні Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 р. № 15-рп/2004 зазначено, що «**Верховенство права** – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та

правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимізовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології юстиції, справедливості, ідеї права, яка значною мірою знайшла відображення в Конституції України».

У рішеннях Європейського суду з прав людини та Європейської комісії з прав людини при застосуванні принципу верховенства права сформульовано його наступні **ознаки**:

- 1) визнання пріоритетності, домінування, визначальної ролі прав людини у діяльності держави, оскільки – за висловом Суду – принцип верховенства права втілено в усіх статтях Конвенції, якої зобов'язались дотримуватись держави – члени Ради Європи;
- 2) поширюваність цієї пріоритетності, цього принципу на діяльність усіх без винятку органів держави, включаючи, зокрема, й органи прокуратури;
- 3) правова певність, визначеність становища людини у тій ситуації, в якій вона перебуває;
- 4) неприпустимість затримання особи на невизначений і непередбачуваний термін, якщо воно не ґрунтується на законі чи судовому рішенні;
- 5) обсяг будь-якого правового розсуду й спосіб його здійснення мають бути з достатньою ясністю визначені законом;
- 6) наявність громадської довіри до судів як до гарантів справедливості; майже безвиняткова можливість доступу до суду;
- 7) наявність судового контролю за втручанням виконавчих органів у права людини;
- 8) підпорядкованість судовому рішення усіх органів держави, безвиняткова обов'язковість його виконання будь-якими органами і посадовцями;
- 9) можливість скасування вищим судом рішення суду нижчої інстанції, яке

не набрало чинності; незмінність, неоспорюваність остаточного судового рішення, яке набрало чинності;

10) невторчання законодавчої влади у відправлення правосуддя; секулярність (світський характер) держави;

11) забезпечення державою, у разі застосування смертельної зброї, швидкого й ефективного розслідування справи її органами, «аби підтримувати громадську довіру у дотримання ними верховенства права».

2. Принцип рівності учасників процесу перед законом і судом визначає відсутність будь-яких обмежень та надання переваг з боку суду учасникам процесу щодо реалізації їх матеріальних та процесуальних прав, а також застосування законів щодо правовідносин, учасниками яких вони є.

Застосування принципу рівності учасників адміністративного процесу перед законом і судом має деякі особливості, які полягають у активній ролі суду в розгляді справ, що зумовлене публічно-правовим характером справ адміністративної юрисдикції, а це, у свою чергу, забезпечує баланс можливостей осіб, які беруть участь у справі, та принцип рівності учасників процесу перед законом і судом.

Відповідно до ст. 24 Конституції України, ч. 2 ст. 8 КАС України не може бути привілеїв чи обмежень прав учасників адміністративного процесу за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

3. Принцип змагальності. Під цим принципом, виходячи зі змісту п. 4 ч. 3 ст. 129 Конституції, слід розуміти *процесуальні можливості осіб*, які беруть участь у справі, вчиняти діяння, спрямовані на доведення обґрунтованості та переконливості своєї правової позиції щодо предмета спору.

Зміст принципу змагальності визначають права і обов'язки осіб, які беруть участь у справі, в сфері доказування при здійсненні адміністративного судочинства.

Принцип диспозитивності в адміністративному судочинстві розуміє можливість осіб, які беруть участь у справі, розпоряджатися своїми матеріальними і процесуальними правами для обстоювання та захисту як власних, так і прав, свобод

та інтересів інших фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

Принцип офіційного з'ясування обставин справи полягає у вживанні передбачених законом заходів, необхідних для з'ясування всіх обставин справи, зокрема стосовно виявлення та дослідження доказів судом із власної ініціативи.

Тобто адміністративний процес носить у собі ознаки змагальності сторін поряд із активною діяльністю суду, що проявляється шляхом офіційного з'ясування обставин справи.

4. Принцип гласності і відкритості судового процесу та його повне фіксування технічними засобами. Принцип гласності закріплений п. 7 ч. 2 ст. 129 Конституції як загальний принцип здійснення судочинства та ст. 2 КАС як один із основних принципів адміністративного процесу. Він визначає можливість доступу та ознайомлення громадян зі здійсненням судами адміністративного судочинства. Таким чином, у громадян формується думка про функціонування адміністративних судів та ефективність їх роботи, підвищується довіра як до органів державної влади, які здійснюють у встановленому законодавством порядку захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

Будь-яка особа має право бути присутньою у відкритому судовому засіданні. Від особи, яка бажає бути присутньою у судовому засіданні, забороняється вимагати будь-які документи, крім документа, що посвідчує особу.

Особи, які бажають бути присутніми у судовому засіданні, допускаються до зали судового засідання до початку судового засідання та під час перерви.

Суд може видалити із зали судового засідання осіб, які перешкоджають

веденню судового засідання, здійсненню прав або виконанню обов'язків учасників судового процесу або судді, порушують порядок в залі судового засідання.

Особи, присутні в залі судового засідання, представники засобів масової інформації можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис з використанням портативних відео- та аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з урахуванням обмежень, встановлених цим Кодексом.

Трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду. Якщо всі учасники справи беруть участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції, здійснюється транслявання перебігу судового засідання в мережі Інтернет в обов'язковому порядку.

Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, а також трансляція судового засідання повинні здійснюватися без створення перешкод у веденні засідання і здійсненні учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав.

Розгляд справи у закритому судовому засіданні проводиться у випадках, коли відкритий судовий розгляд може мати наслідком розголошення таємної чи іншої інформації, що охороняється законом, необхідності захисту особистого та сімейного життя людини, а також в інших випадках, визначених законом.

Про розгляд справи у закритому судовому засіданні постановляється ухвала. Суд ухвалою може оголосити судові засідання закритим повністю або оголосити закритою його частину.

8. Принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення адміністративного суду реалізується у гл. 1 «Апеляційне провадження» та гл. 2 «Касаційне провадження» розділу III КАС України «Перегляд судових рішень», якими врегульовано процесуальний порядок апеляційного і касаційного оскарження і перегляду постанов і ухвал адміністративного суду.

Держава забезпечує усім особам, які беруть участь у справі, та особам, які не брали участі у процесі розгляду справи у випадку вирішення судом питання про їхні права та обов'язки, право на апеляційне та касаційне оскарження рішень

адміністративного суду. Зазначене право обмежене певними часовими рамками, а саме заява про апеляційне оскарження має бути подана протягом 30 днів, на ухвалу суду – протягом 15 днів з дня її проголошення.

9. Принцип обов'язковості судових рішень. Судові рішення, ухвалені іменем України, є обов'язковими для виконання на всій території України (ч. 5 ст. 124 і ч. 3 ст. 129 Конституції). Мається на увазі, що з моменту проголошення судового рішення воно є обов'язковим. Однак статусу загальнообов'язковості, тобто обов'язковості не тільки для суду та осіб, що брали участь у справі, а й для усіх підприємств, установ, організацій, їх посадових/службових осіб, фізичних та юридичних осіб воно набуває з моменту набрання ним законної сили. У визначених ст. 371 КАС випадках постанови суду належить виконувати негайно, не чекаючи набрання ними законної сили.

2.Зв'язок адміністративного судочинства з іншими галузями права

Визначення співвідношення адміністративного судочинства з іншими суміжними галузями права дає можливість більш глибоко визначити його завдання, особливості предмета та методу правового регулювання, подальші шляхи вдосконалення.

Найбільшою мірою адміністративне судочинство пов'язане з базовим правом, юридичною основою усіх інших галузей права — конституційним правом. Норми конституційного права закріплені в Конституції, згідно з ч. 2 ст. 8 якої Конституція України має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. В нормах адміністративного судочинства розвиваються та деталізуються положення Конституції України, наприклад її ч. 2 ст. 19, ст. 129 тощо. Крім того, варто зазначити, що адміністративні суди є державними органами, а правосуддя в адміністративних справах — різновидом діяльності держави. Тому зовсім не є випадковим, що більшість принципів організації та діяльності судів, зокрема й адміністративних судів, закріплені в Конституції України.

Адміністративне судочинство перебуває у взаємодії з адміністративним

правом, оскільки адміністративне судочинство є формою, правовою процедурою застосування норм адміністративного права, які регулюють, зокрема, управлінську діяльність державних органів та їх посадових/службових осіб, визначає структуру та компетенцію зазначених органів тощо.

Адміністративне судочинство нерозривно пов'язане з міжнародним правом. Даний зв'язок полягає у наявності загальних норм, що містяться чи прямо впливають з міжнародних конвенцій, угод тощо.

Тісний зв'язок має місце між адміністративним судочинством, цивільним процесуальним правом, господарським процесуальним правом, кримінально-процесуальним правом. Спільними рисами є те, що головним суб'єктом процесуальної діяльності є суд, спільними є більшість принципів, які мають міжгалузевий характер. Крім того, схожими є й такі положення даних галузей права, як загальний порядок судового розгляду справ судами першої, апеляційної, касаційної інстанцій, порядок дослідження та оцінки доказів з метою з'ясування всіх обставин справи, форма вирішення процесуальних питань шляхом встановлення ухвал тощо.

3. Справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів

Юрисдикція — це встановлена законом чи іншим нормативним актом сукупність повноважень відповідних державних органів вирішувати правові спори і розглядати справи про правопорушення, тобто давати оцінку діям суб'єкта права з точки зору їх правомірності чи неправомірності. Юрисдикція визначається залежно від виду і характеру справ, їх територіальної належності та від осіб, які беруть участь у розгляді справи. Спеціальними органами юрисдикції є суди — загальні, які діляться на спеціалізовані.

Юрисдикція суду — це компетенція однієї структури (ланки) судів щодо розгляду справ певного виду або категорії спорів. Зокрема адміністративна юрисдикція — це компетенція адміністративних судів щодо розгляду адміністративних справ (справ адміністративної юрисдикції).

Загальні правила визначення підсудності регулюються статтями 19–30 КАС. Зокрема зазначеними статтями визначено три види підсудності:

- предметна;
- територіальна;
- інстанційна.

1. Юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема:

1) спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження;

2) спорах з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби;

3) спорах між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень;

4) спорах, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів;

5) за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, коли право звернення до суду для вирішення публічно-правового спору надано такому суб'єкту законом;

6) спорах щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму;

7) спорах фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності у частині доступу до публічної інформації;

8) спорах щодо вилучення або примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності;

9) спорах щодо оскарження рішень атестаційних, конкурсних, медико-соціальних експертних комісій та інших подібних органів, рішення яких є

обов'язковими для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших осіб;

10) спорах щодо формування складу державних органів, органів місцевого самоврядування, обрання, призначення, звільнення їх посадових осіб;

11) спорах фізичних чи юридичних осіб щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного замовника у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про оборонні закупівлі", крім спорів, пов'язаних із укладенням державного контракту (договору) про закупівлю з переможцем спрощених торгів із застосуванням електронної системи закупівель та спрощеного відбору без застосування електронної системи закупівель, а також зміною, розірванням і виконанням державних контрактів (договорів) про закупівлю;

12) спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів охорони державного кордону у справах про правопорушення, передбачені Законом України "Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень";

13) спорах щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років".

14) спорах із суб'єктами владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства;

15) спорах, що виникають у зв'язку з оголошенням, проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу.

Юрисдикція адміністративних судів не поширюється на справи:

1) що віднесені до юрисдикції Конституційного Суду України;

2) що мають вирішуватися в порядку кримінального судочинства;

3) про накладення адміністративних стягнень, крім випадків, визначених цим Кодексом;

4) щодо відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) громадського об'єднання, саморегулювальної організації віднесені до його (її) внутрішньої діяльності або виключної компетенції, крім справ у справах, визначених пунктами 9, 10 частини першої цієї статті.

3. Адміністративні суди не розглядають позовні вимоги, які є похідними від вимог у приватно-правовому спорі і заявлені разом з ними, якщо цей спір підлягає розгляду в порядку іншого, ніж адміністративне, судочинства і знаходиться на розгляді відповідного суду.

Можна запропонувати наступні основні критерії визначення компетенції адміністративного суду у виниклому спорі:

- 1) наявність публічного характеру правовідносин;
- 2) хоча б однією стороною правовідносин є суб'єкт владних повноважень у зв'язку з виконанням владних управлінських функцій;
- 3) між сторонами виник спір, компетенція адміністративних судів на який поширена дією ст. 17 КАС, і такий спір не віднесений до компетенції інших органів.

4. Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог.

Місцевим загальним судам як адміністративним судам підсудні:

- 1) адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності;
- 2) адміністративні справи, пов'язані з виборчим процесом чи процесом референдуму, щодо:
 - оскарження рішень, дій чи бездіяльності дільничних виборчих комісій, дільничних комісій з референдуму, членів цих комісій;
 - уточнення списку виборців;

оскарження дій чи бездіяльності засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, що порушують законодавство про вибори та референдум;

оскарження дій чи бездіяльності кандидата у депутати сільської, селищної ради, кандидатів на посаду сільського, селищного голови, їх довірених осіб;

3) адміністративні справи, пов'язані з перебуванням іноземців та осіб без громадянства на території України, щодо:

примусового повернення в країну походження або третю країну іноземців та осіб без громадянства;

примусового видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України;

затримання іноземців або осіб без громадянства з метою їх ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України;

продовження строку затримання іноземців або осіб без громадянства з метою їх ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України;

затримання іноземців або осіб без громадянства до вирішення питання про визнання їх біженцями або особами, які потребують додаткового захисту в Україні;

затримання іноземців або осіб без громадянства з метою забезпечення їх передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію;

4) адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання ними рішень судів у справах, визначених пунктами 1-3 частини першої цієї статті;

5) адміністративні справи щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років".

5.Інстанційна юрисдикція. Територіальна юрисдикція (підсудність).

Інстанційна підсудність - це розмежування компетенції адміністративних судів за функцією, яку вони виконують в адміністративному процесі. За цією підсудністю розрізняють:

- суди першої інстанції. Вони розглядають і вирішують справу по суті, тобто досліджують усі докази і першими приймають судові рішення у справі. Судом першої інстанції може бути місцевий загальний, окружний адміністративний, апеляційний чи Касаційний адміністративний суд;

- суди апеляційної (другої) інстанції. Вони переглядають судові рішення судів першої інстанції на предмет законності та обґрунтованості за апеляційними скаргами осіб, які брали участь у справі;

- суд касаційної (третьої) інстанції. Ним є виключно Касаційний адміністративний суд України, який перевіряє законність рішень суду першої та другої інстанцій;

Із загального правила є виключення, коли суди апеляційної та касаційної інстанції розглядають справи, як суди першої інстанції.

Апеляційному адміністративному суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ, як суду першої інстанції підсудні справи щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності Центральної виборчої комісії (окрім визначених частиною четвертою цієї статті), дій кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб.

Апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції підсудні справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені.

Апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції підсудні справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, а також спори за участю суб'єктів владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства та спори, що виникають у зв'язку з проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу.

Верховному Суду як суду першої інстанції підсудні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи за позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Територіальна юрисдикція (підсудність)

Територіальної підсудності, яка необхідна в адміністративному судочинстві для того, щоб розмежувати компетенцію судів щодо розгляду справ адміністративної юрисдикції між однорідними судами залежно від території, на яку поширюється їх діяльність.

Територіальна підсудність персоніфікує суди по розгляду справ, визначає, який конкретно суд може розглянути конкретну справу як суд першої інстанції.

Територіальна підсудність визначається виключно КАС. Інші нормативні акти підсудність справ не можуть визначати.

КАС виділяє декілька видів територіальної підсудності: загальна (залежно від місця проживання чи місцезнаходження відповідача), альтернативна (за вибором позивача), виключна (залежно від категорії справи).

Встановлюючи ці види підсудності, законодавець мав подвійну мету, яка пов'язана з наданням особі максимальних гарантій (можливостей) реалізувати своє право на судовий захист та захистити своє порушене суб'єктивне право чи законний інтерес. З однієї сторони, окремі види територіальної підсудності надають сторонам пільги під час обрання суду (наприклад, підсудність за вибором позивача), а з іншої сторони, окремі види такої підсудності покликані створити для суду та учасників процесу найбільш сприятливі умови щодо вирішення адміністративної справи (підсудність справ за місцезнаходженням відповідача, виключна підсудність).

У ч. 1 ст. 26 КАС встановлено правило, відповідно до якого адміністративні справи вирішуються адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Цей вид підсудності називається

загальним, оскільки закріплює загальне правило. Інші види підсудності є винятками з загального правила.

Наприклад, Адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених цим Кодексом.

Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
5. Господарський процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України: Наказ Державної судової адміністрації 20.08.2019 № 814 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19>.
7. Про граничні розміри компенсації витрат, пов'язаних з розглядом цивільних та адміністративних справ, і порядок їх компенсації за рахунок держави:

Постанова Кабінет Міністрів України від 27.04.2006 № 590 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 18. – Ст. 1336.

8. Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 № 98 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98-2011-%D0%BF>.

9. Про Державний бюджет України на 2023 рік [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>.

10. Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання): Наказ Державної судової адміністрації України від 20.09.2012 № 108 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0108750-12>.

11. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України: Навчальний посібник / А. Т. Комзюк, В. М. Бевзенко, Р. С. Мельник. – Київ: Прецедент, 2007. – 613 с.

12. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права / Навч. посібник/ За заг. редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. – К.: Старий світ, 2006. – 526 с.

13. Основи адміністративного судочинства в Україні / за заг. ред. Н.В. Александрової, Р.О. Куйбіди. Київ : КНТ, 2009. 248 с.

14. Адміністративне судочинство України : підручник / О.М. Пасенюк та ін.; ред. О.М. Пасенюк. Вищий адміністративний суд України. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 672 с.

Допоміжна:

15. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. У 2 т.: Т. 1. Загальна частина / [ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова)]. – К., 2004. – 584 с.

16. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б. Коліушко, Р.О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003. – 536 с.

17. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар / За ред. С.В. Ківалова, О.І. Харитонової / Ківалов С.В., Харитонova О.І., Пасенюк О.М., Аракелян М.Р. та ін. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2005. – 552 с.

18. Основи адміністративного судочинства : навчально-тренінговий посібник / О. Г. Юшкевич, Р. С. Мельник. – Х.: НікаНова, 2012. – 266 с.

19. Як визначити компетентний суд у вашій справі? / Авторупорядник Т.В.Руда. – Київ, 2011. - 56 с.

20. Янюк Н.В. Адміністративне судочинство: плани практичних занять по спецкурсу для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». – Львів, 2016. – 28 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>
2. Сайт «Научная сеть» - <http://www.nature.ru/>
3. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org/>
4. Сайт «Cyberleninka» - <https://cyberleninka.ru/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. <http://www.rada.kiev.ua/> – Верховна Рада України
7. <http://www.guds.gov.ua> – Головне управління державної служби України
8. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України
9. <http://www.nau.kiev.ua> – Нормативні акти України
10. www.reyestr.court.gov.ua – Єдиний державний реєстр судових рішень.
11. https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_adm/ – Касаційний адміністративний суд